

Suvestinė redakcija nuo 2015-10-14

Įsakymas paskelbtas: TAR 2014-04-02, i. k. 2014-04019

**LIETUVOS RESPUBLIKOS
SOCIALINĖS APSAUGOS IR DARBO MINISTRAS**

**ĮSAKYMAS
DĖL NEVYRIAUSYBINIŲ ORGANIZACIJŲ IR BENDRUOMENIŲ PLĖTROS 2014–2016
METŲ VEIKSMŲ PLANO PATVIRTINIMO**

2014 m. balandžio 2 d. Nr. A1-179
Vilnius

Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2010 m. kovo 24 d. nutarimo Nr. 330 „Dėl ministrams pavedamų valdymo sričių“ 1.6.6 papunkčiu, Strateginio planavimo metodikos, patvirtintos Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. birželio 6 d. nutarimu Nr. 827 „Dėl Strateginio planavimo metodikos patvirtinimo“, 4.3.5 papunkčiu bei atsižvelgdama į 2014–2020 metų Nacionalinės pažangos programos, patvirtintos Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2012 m. lapkričio 28 d. nutarimu Nr. 1482 „Dėl 2014–2020 metų Nacionalinės pažangos programos patvirtinimo“, 2 prioriteto „Veikli ir solidari visuomenė“ 2.2 tikslą „Didinti bendruomenių ir nevyriausybinių organizacijų vaidmenį“:

1. T v i r t i n u Nevyriausybinių organizacijų ir bendruomenių plėtros 2014–2016 metų veiksmų planą (pridedama).
2. S i ū l a u savivaldybėms dalyvauti įgyvendinant Nevyriausybinių organizacijų ir bendruomenių plėtros 2014–2016 metų veiksmų planą.
3. P a v e d u šio įsakymo vykdymo kontrolę viceministrui pagal veiklos sritį.

Socialinės apsaugos ir darbo ministrė

Algimanta Pabedinskienė

PATVIRTINTA
Lietuvos Respublikos socialinės
apsaugos ir darbo ministro
2014 m. balandžio 2 d. įsakymu Nr.
A1-179

NEVYRIAUSYBINIŲ ORGANIZACIJŲ IR BENDRUOMENIŲ PLĖTROS 2014–2016 METŲ VEIKSMŲ PLANAS

I SKYRIUS BENDROSIOS NUOSTATOS

1. Nevyriausybinių organizacijų ir bendruomenių plėtros 2014–2016 metų veiksmų plano (toliau – Veiksmų planas) paskirtis – sudaryti sąlygas ilgalaikiai nevyriausybinių sektoriaus plėtrai, skatinti nevyriausybinių organizacijų (toliau – NVO) telkimąsi ir jų bendradarbiavimą su viešuoju sektoriumi, skatinti NVO finansinį savarankiškumą, verslumą ir savanoriškos veiklos plėtrą. Šio Veiksmų plano priemonės bus skiriamos ir vietos bendruomenių plėtrą skatinančioms bendruomenių organizacijoms, kurios pagal steigimo dokumentus ir teisinę formą yra NVO.

2. Veiksmų planas parengtas siekiant įgyvendinti 2014–2020 m. Nacionalinės pažangos programos, patvirtintos Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2012 m. lapkričio 28 d. nutarimu Nr. 1482 „Dėl 2014–2020 metų Nacionalinės pažangos programos patvirtinimo“, 2 prioriteto „Veikli ir solidari visuomenė“ 2 tikslo „Didinti bendruomenių ir nevyriausybinių organizacijų vaidmenį“ uždavinius. Rengiant Veiksmų planą buvo atsižvelgta į Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2013 m. kovo 13 d. nutarimu Nr. 228 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2012–2016 metų programos įgyvendinimo prioritetinių priemonių patvirtinimo“ patvirtinto priemonių plano 70 priemonę „Plėtoti nevyriausybines organizacijas ir bendruomenes įtraukiančius paslaugų teikimo modelius savivaldybėse, didinti socialinėmis inovacijomis pagrįstų paslaugų vietos lygmeniu prieinamumą ir įvairovę“.

3. Veiksmų planą sudaro penki skyriai: Bendrosios nuostatos, Nevyriausybinių sektoriaus padėties apžvalga, Veiksmų plano tikslas, uždaviniai ir priemonės, Veiksmų plano įgyvendinimo vertinimo kriterijai ir jų reikšmės, Veiksmų plano įgyvendinimas ir finansavimas.

4. Veiksmų plano viešinimas bus vykdomas įprastinėmis Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos veiklos viešinimui skirtomis priemonėmis.

II SKYRIUS

NEVYRIAUSYBINIO SEKTORIAUS PADĖTIES APŽVALGA

5. Nuo Lietuvos Respublikos nepriklausomybės atkūrimo, stiprėjant Lietuvos ekonomikai ir demokratijai bei prasidėjus euroatlantinei integracijai, šalies NVO sektorius augo ir stiprėjo, tvirtėjo NVO bendradarbiavimas su valdžios institucijomis, gerėjo NVO gebėjimai paslaugų srityje, tobulėjo NVO teisinis veiklos reglamentavimas, daugėjo iš valstybės ir savivaldybių biudžeto NVO teikiamos finansinės paramos.

6. Nors NVO kasmet daugėja, gyventojų dalis, dalyvaujanti šių organizacijų veikloje, beveik nekinta ir yra palyginti nedidelė. UAB „Factus“ 2011 m. Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos užsakymu atlikto „Nevyriausybinių sektoriaus institucinio tvarumo, savanorių įtraukimo, tarpusavio bendradarbiavimo, indėlio į šalies ūkio augimą ir galimybių plėtojimo tyrimo“ (toliau – NVO institucinio tvarumo tyrimas) duomenimis, 2009 m. Lietuvoje buvo įregistruota 32 476 NVO. Lietuvos ir Šveicarijos bendradarbiavimo programos Nevvyriausybinių organizacijų (NVO) subsidijų schemos galimybių studijos, kurią Lietuvos Respublikos finansų ministerijos užsakymu 2010 m. atliko VšĮ „Socialinės ir ekonominės plėtros centras“ (toliau – galimybių studija), duomenimis, didžiąją dalį visų iki 2009 m. įregistruotų NVO sudarė asociacijos (13 853), šeštadalį – viešosios įstaigos (5211), o labdaros ir paramos fondo statusą turinčių organizacijų buvo 1213. Daugiausiai NVO (trečdalis) 2009 m. buvo įregistruota Vilniaus apskrityje, penktadalį – Kaune, o kitose apskrityse įregistruotų organizacijų yra daugmaž atitinkamai pagal apskrities dydį. Įvairių tyrimų duomenimis, realiai veikia tik šiek tiek daugiau kaip pusė visų NVO. Iš visų NVO bendruomeninių organizacijų yra daugiau kaip 1800. Minėto tyrimo duomenimis, „pagrindinis bendruomeninių organizacijų skaičiaus augimas prasidėjo 2002 m., o piką pasiekė 2003–2004 m. Šis staigus kilimas pirmiausiai sietinas su ES LEADER+ tipo priemonėmis, kurių lėšos buvo skirtos įvairioms kaimo bendruomenių iniciatyvoms įgyvendinti“. Pasak tyrėjų, „pastaraisiais metais kuriasi mažiau bendruomeninių organizacijų. <...> Nauja tokių organizacijų steigimosi banga galėtų kilti, jeigu bendruomeniniai procesai suintensyvėtų miestuose“.

7. Galimybių studijos ir NVO institucinio tvarumo tyrimo duomenys rodo, kad NVO sektorius per pastaruosius kelerius metus susilpnėjo. Tam daugiausiai neigiamos įtakos turėjo finansinė krizė, kuri dar labiau pristabdė fizinių asmenų aukojimo mastus, ir iki 2006 m. Lietuvoje veikusių nevyriausybiniam sektoriui lengvai prieinamų užsienio fondų pasitraukimas iš šalies. Dažniausiai įvardijamos tokios esminės NVO žmoniškųjų gebėjimų ir organizacinių pajėgumų (kitai dar vadinamos institucinėmis) problemos:

7.1. Žmoniškųjų išteklių trūkumas ir kaita: daugiau kaip trečdalis NVO neturi nuolatinių darbuotojų ir tik vienas trečdalis jų priima darbuotojus dirbti visą ar ne visą darbo laiką; dažna

lyderių kaita; susilpnėję lėšų pritraukimo ir kiti organizaciniai gebėjimai; organizacijų valdymo organai retai aktyviai talkina organizacijoms; šalyje nėra NVO specialistų rengimo ir NVO darbuotojų nuoseklių kvalifikacijos kėlimo mokymo programų, o pačios NVO mokymo paslaugas perka tik tuomet, kai tokias išlaidas dengia atitinkamus projektus finansuojantys rėmėjai arba finansuotojai.

7.2. Finansinių resursų nebuvimas arba nepakankamumas. Dar neseniai nemažas paramos lėšas šalies NVO veikloms, o dar daugiau lėšų – NVO instituciniam stiprinimui skyrę užsienio fondai iš Lietuvos pasitraukė beveik vienu metu, apie 2007–2008 metus. Jų vietoje neatsirado nei vietinių fondų, nei kitų rėmėjų, galinčių perimti vakarų šalių fondų remtus struktūrinius pokyčius ir NVO projektus, darančius įtaką reformoms įvairiose viešojo gyvenimo srityse; vadinamasis „2 procentų mechanizmas“ lemiamos įtakos NVO sektoriaus finansinės padėties gerinimui ir stabilizavimui neturi, nes didelė dalis gyventojų skiriamos paramos tenka tokioms nepelno institucijoms kaip mokyklos, vaikų darželiai ir pan.; verslo įmonės paramą teikia daugiausiai veikloms ar iniciatyvoms tų organizacijų, kurios atitinkamą dalį paramos reinvestuoja į paramą skyrusių įmonių reklamą; fiziniai asmenys labai menkai aukoja. Pavyzdžiui, organizacijos „Charities Aid Foundation“ kasmet atliekamo 153 pasaulio valstybių tyrimo „World Giving Index“ duomenimis, 2010 m. Lietuva pagal pinigų aukojimo indeksą iš 153 valstybių užėmė 147 vietą (aukojo 4 % gyventojų), 2011 m. – 148 vietą (aukojo 7 % gyventojų), 2012 m. – 80 vietą (aukojo 20 % gyventojų), 2013 m. – 122 vietą (aukojo 8 % gyventojų). Gyventojai menkai aukoja dėl įvairių priežasčių. Pilietinės atsakomybės fondo užsakymu 2013 m. birželio mėnesį UAB „Rinkos tyrimų centro“ atlikto tyrimo „Lietuvos gyventojų parama nevyriausybinėms organizacijoms“ duomenimis, gyventojai neaukoja, nes „abejoja paramą gaunančių organizacijų skaidrumu, neturi pinigų, abejoja paaukotų lėšų panaudojimo veiksmingumu ir niekas neprašo“. Kiti tyrimai neaukojimo priežastimis įvardija atitinkamų tradicijų nebuvimą, nepakankamą išmanymą apie NVO veiklą ir naudą visuomenei, mokestinių paskatų aukoti trūkumą ir kt. NVO finansavimas iš valstybės ar savivaldybių biudžetų paprastai yra nenuoseklus, dalinis ir todėl niekaip neprilygsta tokią pat veiklą vykdančių biudžetinių įstaigų finansavimo sąlygoms ir apimtims; palyginti retai skelbiami viešieji pirkimai paslaugoms, kurias galėtų teikti NVO. Be to, tokiuose konkursuose NVO beveik visada turi konkuruoti su kitais infrastruktūrą ir lėšų turinčiais konkurentais: biudžetinėmis arba verslo įmonėmis.

7.3. Nevyriausybiniam sektoriui stinga gerų idėjų ir naujovių, kurių įgyvendinimas didintų visuomenės ir potencialių paslaugų pirkėjų pasitikėjimą NVO ir aukšta jų paslaugų kokybę. Idėjų ir naujovių stygiui iš dalies neigiamos įtakos turi tai, kad dauguma šalies NVO beveik neturi galimybių arba labai ribotai bendradarbiauja su užsienio šalių NVO.

7.4. Dėl nepakankamo ES finansavimo, prioritetų ir taisyklių derinimo su NVO sektoriumi ES struktūrinė parama NVO yra sunkiai prieinama tiek dėl sudėtingų paraiškų rengimo procedūrų ir projektų įgyvendinimo administracinės naštos bei darbui būtinų ataskaitų rengimo, tiek ir dėl atitinkamos finansinės paramos projektams reikalingos „nuosavo indėlio“ dalies stygiaus.

7.5. Lietuvos NVO tinklai, asociacijos ir kitaip įvardijami NVO dariniai arba su partneriais veikiančios organizacijos ir neformalios grupės dažnai neturi tinkamos ir nuosekliai veikiančios struktūros, kuri sietų visus narius su to darinio misija ir tikslais. Be to, formalių, o ypač – neformalių NVO darinių atstovai tarpusavyje bendrauja mažai, nepakankamai dalijasi gerąja patirtimi.

7.6. Neišnaudojamos socialinės partnerystės galimybės tarp viešojo administravimo institucijų ir NVO teikiant paslaugas (socialines, kultūrines, ir kt.) gyventojams, gerinant gyvenamųjų vietovių infrastruktūrą, skatinant ekonominę plėtrą, socialinių problemų sprendimą.

7.7. Šalyje lėtai plėtojama savanoriška veikla. Tai lemia veiksniai, susiję tiek su gyventojų nuostatomis, tiek su savanorišką veiklą plėtojančių organizacijų veikla. Be to, dauguma Lietuvos gyventojų nesidomi NVO veikla: žmonės menkai žino organizacijas ir tai, kuo jos užsiima, kokie jų veiklos principai ir galimybės, kokiais būdais joms galima skirti finansinę ir kitą paramą, kuo jos skiriasi nuo kitų veikiančių organizacijų. Reikšminga šalies gyventojų dalis nemato dalyvavimo savanoriškose organizacijose ir asociacijose prasmės bei nepasitiki šiomis organizacijomis. Gyventojų dalyvavimą NVO veikloje riboja tai, jog visuomenėje nėra susiformavusių įprastinių tokios veiklos elgesio normų. Menkas gyventojų dalyvavimas NVO veikloje yra glaudžiai susijęs su kitomis ankščiau įvardytomis bendromis NVO sektoriaus raidos problemomis.

III SKYRIUS

VEIKSMŲ PLANO TIKSLAS, UŽDAVINIAI IR PRIEMONĖS

8. Veiksmų plano tikslas – sudaryti sąlygas ilgalaikiai NVO plėtrai stiprinant jų institucinius gebėjimus bei plėtojant inovatyvias, visuomenės poreikius geriausiai tenkinančias priemones ir paslaugas.

Punkto pakeitimai:

Nr. [A1-588](#), 2015-10-13, paskelbta TAR 2015-10-13, i. k. 2015-15122

9. Uždaviniai šiam tikslui įgyvendinti:

9.1. stebėti, rinkti, vertinti ir sisteminti duomenis apie nevyriausybinių sektoriaus padėtį bei teikti rekomendacijas valdžios institucijoms ir nevyriausybiniam sektoriui;

- 9.2. gerinti NVO plėtros sąlygas;
- 9.3. skatinti viešojo ir nevyriausybinių sektorių bendradarbiavimą ir partnerystę, teikiant viešąsias paslaugas, ir didinti visuomenės informuotumą apie nevyriausybinių sektorių;
- 9.4. didinti NVO šaltinių įvairinimo galimybes;
- 9.5. plėtoti socialines inovacijas ir socialinį verslumą.

Punkto pakeitimai:

Nr. [A1-588](#), 2015-10-13, paskelbta TAR 2015-10-13, i. k. 2015-15122

10. Priemonės uždaviniams įgyvendinti ir numatomos lėšos pateikiamos Veiksmų plano priede.

IV SKYRIUS

VEIKSMŲ PLANO ĮGYVENDINIMO VERTINIMO KRITERIJAI IR JŲ REIKŠMĖS

11. Veiksmų plano įgyvendinimas vertinamas pagal šiuos kokybinius ir kiekybinius kriterijus:

11.1. pagal bendrąjį veiksmų plano efektyvumo kriterijų įvertinama padidėjusi šalies gyventojų dalyvavimo NVO veikloje dalis;

11.2 Veiksmų plano priemonių įgyvendinimas vertinamas pagal pateiktoje lentelėje įvardytus kriterijus.

Tikslų, uždavinių vertinimo kriterijai ir jų reikšmės	Vertinimo kriterijų reikšmės		
	2014-ųjų metų planas	2015-ųjų metų planas	2016-ųjų metų planas
Instituciškai sustiprėjusių NVO procentinė dalis nuo finansuotų NVO skaičiaus	30	30	30
Gyventojų, dalyvaujančių vietos bendruomenių veikloje, dalis procentais (procentai)	-	-	36
Atliktų nevyriausybinių sektoriaus būklės tyrimų skaičius	1	-	1
Ekonominio savarankiškumo, paslaugų plėtojimo ir socialinio verslumo kompetencijų įgijusių NVO atstovų skaičius	180	150	200
Surengtų tikslinių grupių diskusijų savivaldybėse dėl NVO įtraukimo teikiant viešąsias paslaugas galimybių plėtojimo skaičius	5	4	4
Iš dalies finansuotų bendruomeninių organizacijų skaičius nuo visų bendruomeninių organizacijų skaičiaus (procentai)	-	-	30
Savivaldybių, kuriose sustiprinta bendruomeninių organizacijų veikla, dalis (procentai)	-	-	80

Iš dalies finansuotų vyresnio amžiaus žmonėms atstovaujančių nevyriausybinių organizacijų skaičius	-	-	8“.
--	---	---	-----

Punkto pakeitimai:

Nr. [A1-588](#), 2015-10-13, paskelbta TAR 2015-10-13, i. k. 2015-15122

V SKYRIUS

VEIKSMŲ PLANO ĮGYVENDINIMAS IR FINANSAVIMAS

12. Veiksmų planas įgyvendinamas 2014–2016 metais.
13. Plano įgyvendinimą koordinuoja Socialinės apsaugos ir darbo ministerija.
14. Įgyvendinant planą dalyvauja Socialinės apsaugos ir darbo ministerija, savivaldybės.
15. Veiksmų plano įgyvendinimas finansuojamas iš Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto ir Europos socialinio fondo lėšų.

NEVYRIAUSYBINIŲ ORGANIZACIJŲ IR BENDRUOMENIŲ PLĖTROS 2014–2016 METŲ VEIKSMŲ PLANO ĮGYVENDINIMO PRIEMONĖS IR NUMATOMOS LĖŠOS

Tikslo, uždavinio pavadinimas	Priemonės pavadinimas	Priemonės įvykdymo terminas	Numatomos lėšos			Atsakingi vykdytojai
			2014 metai, tūkst. Lt	2015 metai, Eur	2016 metai, tūkst. Eur	
TIKSLAS. SUDARYTI SĄLYGAS ILGALAIKEI NEVYRIAUSYBINIŲ ORGANIZACIJŲ PLĖTRAI, STIPRINANT JŲ INSTITUCINIUS GEBĖJIMUS BEI PLĖTOJANT INOVATYVIAS VISUOMENĖS POREIKIUS GERIAUSIAI TENKINANČIAS PRIEMONES IR PASLAUGAS						
1. Stebėti, rinkti, vertinti ir sisteminti duomenis apie nevyriausybinių sektoriaus padėtį bei teikti rekomendacijas valdžios institucijoms ir nevyriausybiniam sektoriui	1.1. Atlikti nevyriausybinių sektoriaus raidos tyrimą	2014, 2016 m.	50	0	15	Socialinės apsaugos ir darbo ministerija
	1.2. Iš dalies finansuoti nevyriausybinių organizacijų duomenų bazės palaikymą ir plėtojimą	2015–2016 m.	0	0	6	Socialinės apsaugos ir darbo ministerija
2. Gerinti nevyriausybinių organizacijų plėtros sąlygas	2.1. Organizuoti teminius mokymus nevyriausybinėms organizacijoms	2014–2016 m.	30	5792	8	Socialinės apsaugos ir darbo ministerija
	2.2. Finansuoti konkurso būdu atrinktų nevyriausybinių organizacijų institucinio stiprinimo projektus	2014–2016 m.	760	225904	226	Socialinės apsaugos ir darbo ministerija
	2.3. Organizuoti bendruomeninės veiklos stiprinimo projektų atrankos konkursą	2015 m.	-	10000	-	Socialinės apsaugos ir darbo ministerija
	2.4. Finansuoti konkurso būdu atrinktus bendruomeninės veiklos stiprinimo projektus	2016 m.	-	-	2607	Socialinės apsaugos ir

Tikslo, uždavinio pavadinimas	Priemonės pavadinimas	Priemonės įvykdymo terminas	Numatomos lėšos			Atsakingi vykdytojai
			2014 metai, tūkst. Lt	2015 metai, Eur	2016 metai, tūkst. Eur	
						darbo ministerija
	2.5. Remti vyresnio amžiaus žmonėms atstovaujančių nevyriausybinių organizacijų veiklą	2016 m.	-	-	69	Socialinės apsaugos ir darbo ministerija
3. Skatinti viešojo ir nevyriausybinių sektorių bendradarbiavimą ir partnerystę, teikiant viešąsias paslaugas, ir didinti visuomenės informuotumą apie nevyriausybinių sektorių	3.1. Organizuoti tikslinių grupių diskusijas savivaldybėse dėl nevyriausybinių organizacijų įtraukimo teikiant viešąsias paslaugas galimybių plėtojimo	2014–2016 m.	0	0	0	Socialinės apsaugos ir darbo ministerija, savivaldybės
	3.2. Organizuoti valdžios institucijų ir nevyriausybinių organizacijų bendradarbiavimo patirčiai ir plėtojimui aptarti skirtus nevyriausybinių organizacijų ir bendruomenių forumus	2014–2016 m.	10	2637	3	Socialinės apsaugos ir darbo ministerija, savivaldybės
	3.3. Organizuoti renginius (seminarus, konferencijas, akcijas), skirtus gerai nevyriausybinių sektoriaus patirčiai skleisti, taip pat viešinti nevyriausybinių organizacijų ir bendruomenių problemas bei aktualijas per visuomenės informavimo priemones, akcijas, šventes didinant visuomenės informuotumą apie nevyriausybines organizacijas ir bendruomenes	2014–2016 m.	150	55028	50	Socialinės apsaugos ir darbo ministerija
4. Didinti nevyriausybinių organizacijų šaltinių įvairinimo galimybes	4.1. Parengti Nacionalinio pilietinės visuomenės fondo modelį ir jam reikalingų teisės aktų projektus	2014–2016 m.	0	0	0	Socialinės apsaugos ir darbo ministerija
5. Plėtoti socialines inovacijas ir socialinį verslumą	5.1. Parengti priemonę, skirtą socialinio verslumo projektams finansuoti	2016 m.	0	0	0	Socialinės apsaugos ir darbo ministerija
	<i>Iš viso valstybės biudžeto lėšų:</i>		1000	299361	2984	

Priedo pakeitimai:

Nr. [A1-680](#), 2014-12-30, paskelbta TAR 2014-12-30, i. k. 2014-20981

Nr. [A1-588](#), 2015-10-13, paskelbta TAR 2015-10-13, i. k. 2015-15122

Pakeitimai:

1.

Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerija, Įsakymas

Nr. [A1-680](#), 2014-12-30, paskelbta TAR 2014-12-30, i. k. 2014-20981

Dėl Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2014 m. balandžio 2 d. įsakymo Nr. A1-179 „Dėl Nevyriausybinių organizacijų ir bendruomenių plėtros 2014–2016 metų veiksmų plano patvirtinimo“ pakeitimo

2.

Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerija, Įsakymas

Nr. [A1-588](#), 2015-10-13, paskelbta TAR 2015-10-13, i. k. 2015-15122

Dėl Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2014 m. balandžio 2 d. įsakymo Nr. A1-179 „Dėl Nevyriausybinių organizacijų ir bendruomenių plėtros 2014–2016 metų veiksmų plano patvirtinimo“ pakeitimo